

УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ В ЛИТВІ (2022–2024)

Людмила Козеко
докторка біологічних наук,
провідна наукова співробітниця,
Інститут ботаніки
ім. М.Г. Холодного
НАН України, Київ;
Центр природничих
досліджень, Вільнюс

Минуло більше трьох років розв'язаної Росією війни проти України. За ці роки наша країна зіткнулася з величезними викликами, зокрема в галузі освіти і науки: численні школи, університети, наукові інститути зруйновані або пошкоджені, багато вчених змушені були призупинити або перемістити свої дослідження. Весь цивілізований світ підтримує українську науку, науковців і освітян, допомагає нам вистояти.

У цьому короткому дописі мова йтиме про Литву. У перші дні повномасштабної російської агресії литовські вчені написали своїм українським колегам: «*Прийжджайте всі!*» Треба було робити спільний науково-дослідний проект, тому я згодом вирушила до Литви. На вулицях Вільнюса не могла втриматися від сліз: всюди жовто-сині кольори! Правда, що друг пізнається у біді... Наведені нижче сухі на перший погляд цифри статистики про внесок Литви у збереження української науки красномовно говорять про силу підтримки і міцність нашої дружби.

Локомотивом у цьому процесі є Дослідницька рада Литви (Lietuvos mokslo taryba, LMT), яка протягом трьох років, реагуючи на потреби української академічної спільноти, проводить цільові заходи підтримки, спрямовані на допомогу українським науковцям, їхню інтеграцію в литовські дослідницькі установи та зміцнення міжнародного співробітництва. Зараз LMT виконує три відповідні програми.

Через Програму сприяння працевлаштуванню українських науковців у Литві протягом 2022–2024 рр. профінансовано 202 заявки на влаштування українських науковців у литовські університети, наукові центри та інститути, де вони отримали можливість проводити національні та міжнародні наукові дослідження високого рівня. Майже 3 млн євро затратила LMT на заробітну плату і соціальне забезпечення українців. Зокрема, дослідницькими установами Литви було працевлаштовано 71-го українського дослідника у 2022 р., 86 – у 2023 р. і 45 – у 2024 р. На компенсацію їхніх зарплат виділено відповідно по роках: 0,835 млн євро, 1,3 млн євро та понад 0,8 млн євро. У 2022 р. середній розмір підтримки становив 12 000 євро, у 2023 і 2024 рр. – майже 19 000 євро. Заявки по цій програмі подали різні дослідницькі установи Литви.

У 2022 р. найбільша кількість дослідників працювала у Вільнюському університеті (22 дослідники, виділено 195,8 тис. євро), Університеті Миколаса Ромеріса (9 дослідників, 165,3 тис. євро), Литовському університеті наук про здоров'я (8 дослідників, 78,0 тис. євро) та Клайпедському університеті (7 дослідників, 84,1 тис. євро). По програмі сприяння українські вчені також працювали в Центрі фізико-технічних наук, Центрі природничих досліджень, Литовському центрі сільськогосподарських і лісівничих наук, Національному інституті раку, Каунаському технологічному інституті, Вільнюському технічному університеті Гедимінаса та Університеті Вітаутаса Великого. Цього року українських науковців найчастіше приймали на посади молодших наукових співробітників (24 особа) та наукових співробітників (24).

У 2023 р. найбільша кількість дослідників працювала у Вільнюському університеті (14 дослідників, виділено 216,2 тис. євро), Університеті Миколаса Ромеріса (10 дослідників, 228,3 тис. євро), Каунаському технологічному університеті (9 дослідників, 94,4 тис. євро) та Вільнюському коледжі (9 дослідників, 10,6 тис. євро). Дослідники також працювали в Центрі фізико-технічних наук, Інституті історії, Центрі природничих досліджень, Литовському центрі сільськогосподарських і лісівничих наук, Литовському університеті наук про здоров'я, Університеті Вітаутаса Великого, Вільнюському технічному університеті Гедиміна, а також у коледжах Каунаса та Утени. Науковців найчастіше приймали на посади наукових співробітників (38) або старших наукових співробітників (20).

У 2024 р. найбільша кількість українських дослідників працювала в Клайпедському університеті (9 дослідників), Вільнюському університеті (7), Університеті Вітаутаса Великого (6), Університеті наук про здоров'я (6) та Університеті Миколаса Ромеріса (5). Українські науковці також працювали в Центрі фізико-технічних наук, Інституті історії, Центрі природничих досліджень, Каунаському технологічному університеті, Інституті литовської літератури та фольклору, Інституті історії Литви, Литовському центрі аграрних і лісівничих наук, Національному інституті раку, коледжі Утена та Вільнюському університеті Гедимінаса.

Розширення інструментів співпраці відбувається також завдяки Програмі Литва–Україна, яка присвячена науково-технічному співробіт-

ництву та підтримує двосторонні дослідницькі проекти між Україною та Литвою. Програма реалізується у співпраці між Міністерством освіти та науки України та Міністерством освіти, науки та спорту Литви. Заявки на проекти приймаються кожні два роки. У рамках 2-річних проектів фінансуються різноманітні заходи, включаючи візити, семінари і публікацію спільних статей. У 2024–2025 рр. LMT виділило 1,5 млн євро на фінансування 15-и проектів за цією програмою, що дало можливість працевлаштувати українських дослідників та фінансувати їх участь у наукових заходах у Литві.

10 березня цього року Міністерством освіти і науки України, Міністерством освіти, науки та спорту Литовської Республіки і Науково-дослідною радою Литви (LMT) оголошено конкурс спільних українсько-литовських науково-дослідних проектів для реалізації у 2026–2027 рр.

Для сприяння науковому співробітництву з Україною LMT у 2023 р. приєдналася також до ініціативи Національного наукового фонду США «Міжнародне багатостороннє партнерство для забезпечення стійкості системи освіти і науки в Україні» (IMPRESS-U) і від 2024 р. фінансує 7 наукових проектів, на що виділено 689 тис. євро. Програма IMPRESS-U – це міжнародна ініціатива, спрямована на зміцнення освіти та науки в Україні, сприяння передовим науковим та інженерним дослідженням та інноваціям у цих сферах. Програма підтримує інтеграцію українських науковців у світову дослідницьку спільноту, співпрацюючи з науковцями з інших країн світу. Її ініціювали Національний науковий фонд США (NSF) і Національний фонд досліджень України (НФДУ). У програмі також беруть участь наукові ради Естонії, Латвії, Польщі та інші організації.

Від імені всіх колег з України, хто опинився в Литві під час війни, отримав теплий прийом, підтримку і можливість продовжувати наукову роботу, а також знайшов нових друзів висловлюю щире подяку литовським ученим і урядовцям. Сподіваємося на подальшу плідну співпрацю! ■